

УДК: 615.017

ПРОБЛЕМИ БЕЗРЕЦЕПТУРНОГО ВІДПУСКУ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Блохіна В.А., Криворучко Л.В., вик. Мартинова О.В.

Коледж НФаУ

Актуальність. В практичній діяльності спеціалістів фармації одним з найбільш складних є питання безрецептурного відпуску лікарських препаратів.

Безрецептурні препарати, син.: препарати безрецептурного відпуску або ОТС-препарати (англ. over the counter – без пропису) – велика група ліків, які пацієнт може купити для самолікування прямо в аптеці (а деякі ліки – і не лише в аптеці) без рецепта лікаря [11].

Дане питання стосується широкого кола суб'єктів фармацевтичного ринку: регулюючих органів, медичних працівників, рекламних агентств, компаній-виробників та споживачів[1].

Зміни які відбулися зі споживачами безрецептурних лікарських засобів відображують результати досліджень: 50,3% при відчуті симптомів нездужання – спираються на власний досвід в лікуванні захворювань, 23,6%- звертаються за порадою до рідних та близьких, 8,7%- використовують інформацію ЗМІ, 7,2% – радяться з провізором і лише 10,2%- одразу звертаються до лікаря. Таким чином, загальний відсоток людей, які займаються самолікуванням складає 89,9%[10]. Відповідно купують та застосовують безрецептурні препарати.

В ситуації яка склалася на ринку безрецептурних препаратів найвідповідальніша роль відведена спеціалістам практичної фармації, оскільки ці препарати потрапляють до споживача безпосередньо від первостольників без консультації лікаря. Саме тому, під час відпуску ОТС- препаратів від професіоналізму фахівця його здатності своєчасно виявити проблему та знайти її раціональне рішення, залежить не тільки якості наданої допомоги, а й здоров'я населення в цілому.

Виклад основного матеріалу. Метою роботи є аналіз основних проблем з якими зустрічаються фармацевтичні фахівці під час відпуску лікарських препаратів без рецептів.

Для досягнення поставленої мети було проведено аналіз:

1. Нормативної бази, яка регламентує безрецептурний відпуск лікарських засобів з аптек та їх структурних підрозділів.
2. Домашніх аптечок споживачів.
3. Літературних даних, що висвітлюють проблеми безрецептурного відпуску.

Для аналізу нормативної бази були обрані:

1. Наказ МОЗ України від 31.10.2011р. №723 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами».

2. Наказ МОЗ України від 03.02.2012р. № 78, 26.02.2013р. №166, 06.05.2014р. №303, 18.05.2015р. №283 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів».

3. Наказ МОЗ України від 17.05.2001р. №185 «Про затвердження критеріїв визначення категорій відпуску лікарських засобів».

4. Наказ МОЗ України від 19.07.2005р. №360 «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень».

5. Наказ МОЗ України від 11.10.2013р. №875 «Про затвердження протоколів провізора (фармацевта)».

Результати дослідження нормативної бази представлені в таблиці 1.

№ з/п	Рік, що аналізується	Загальна кількість безрецептурних лікарських засобів	Абсолютне зниження кількості безрецептурних лікарських засобів	Абсолютне відносне зниження кількості лікарських засобів,%
1.	2012	3755		
2.	2013	3430	325	8,65
3.	2014	3285	145	12,52
4.	2015	3172	113	15,68

Таким чином кількість безрецептурних препаратів дозволених до відпуску без рецептів в період з 2012 по 2015 рік знизилася на 15,68%, а це означає, що кількість препаратів, яка відпускається з аптек без рецептів повинна була також знизитися, але на практиці цього не відбулося. На даний момент в нашій країні затверджений перелік препаратів безрецептурного відпуску, не відповідає асортименту товарів, що реалізується.

Для виявлення реального стану споживання безрецептурних лікарських препаратів було проведено аналіз домашніх аптечок споживачів різної вікової категорії (від 17 до 45 років) в кількості 38 штук.

Моніторинг аптечок проводився за схемою:

- 1. Фармакотерапевтичні групи безрецептурних лікарських препаратів;**
- 2. Співвідношення рецептурних та безрецептурних лікарських препаратів;**
- 3. Кількість рецептурних препаратів, які придбали за рецептом;**
- 4. Термін придатності препаратів.**

Всього в досліджених аптечках було 855 препаратів із 21 фармакотерапевтичної групи. В середньому в одній аптечці було 23 лікарські препарати при максимальній кількості – 52, мінімальній – 6. Серед них було виявлено 32 лікарських препарати з терміном придатності що минув.

Кількість безрецептурних лікарських препаратів склала 742 (87%), а рецептурних 113 (13%), при чому лише 12 (1,4%) з них були придбані за рецептом.

Дослідження показують, що в нашій державі склалася непроста ситуація в галузі роздрібної реалізації ліків, оскільки без рецепта в аптеці можна купити майже усі рецептурні ліки (за виключенням тих, що знаходяться на предметно-кількісному обліку). Практично усі лікарі часто зіштовхуються з наслідками безконтрольного відпуску рецептурних ліків і 67 % опитаних лікарів вважають недопустимим існування такої ситуації у подальшому. Основною причиною відпуску рецептурних препаратів без рецептів, на думку 70,7 % опитаних працівників аптек, є бажання допомогти відвідувачу аптеки, а потім уже звичка (43,0 %), розпорядження керівництва (40,7 %) і бажання не знижувати обсягів продажу (31,7 %) [1].

Висновки. По результатам проведеного аналізу проблем безрецептурного відпуску можна виділити основні фактори які будуть сприяти їх розв'язанню:

1. Удосконалення нормативно-правової бази, щодо регулювання рецептурного та безрецептурного відпуску лікарських препаратів;
2. Недопустимість неправомірної практики безрецептурного відпуску лікарських засобів, які входять в рецептурну групу;
3. Активне впровадження страхової медицини що дозволить вирішити проблему великої кількості «безрецептурних» хворих;
4. Моніторинг фармакотерапевтичних груп безрецептурних препаратів, які користуються найбільшим попитом.

Література:

1. Клевцова Л. Особенности функционирования на рынке препаратов безрецептурного отпуска/журн. «Московские аптеки» -2003.-№5
2. Музыкант В.Л. Реклама и PR-технологии в бизнесе, коммерции, политике Учебное пособие / В.Л. Музыкант. — М. : Армада-пресс, 2002. — 688 с.
3. Наказ МОЗ України від 31.10.2011 р. № 723 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібної торгівлі лікарськими засобами» — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Наказ МОЗ України від 03.02.2012 р. № 78 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Наказ МОЗ України від 26.02.2013р. №166 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Наказ МОЗ України від 06.05.2014р. №303 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Наказ МОЗ України від 18.05.2015р. №283 «Про затвердження Переліку лікарських засобів, дозволених до застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Наказ МОЗ України від 17 травня 2001р. №185 «Про затвердження критеріїв визначення категорій відпуску лікарських засобів» — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Наказ МОЗ України від 19 липня 2005 року №360 «Про затвердження Правил виписування рецептів та вимог-замовлень на лікарські засоби і вироби медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків та вимог-замовлень». — Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua>.